

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
ВІДДІЛ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРОСЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 1 (20)

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 20–21 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлева Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку Вченими радами факультету соціальної та психологічної освіти (протокол № 13 від 18.05.2020 р.) та факультету дошкільної та спеціальної освіти (протокол № 12 від 12.05.2020 р.). Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №19704 – 9504Р від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20–21 травн. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань: Візаві, 2020. – 101 с.

До збірника увійшли матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обдарованості особистості». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: історичні, порівняльні аспекти та методологія дослідження проблеми обдарованості особистості; дидактичне, виховне та психологічне забезпечення формування обдарованої особистості у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; сучасні педагогічні технології та діяльність соціально-психологічної служби у контексті формування обдарованої особистості; інклюзивний підхід до формування обдарованої особистості та інші напрями сучасних досліджень у контексті модернізації освітнього середовища.

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості психолого-педагогічної підтримки обдарованих дошкільників.....	5
<i>Алексєєнко Тетяна.</i> Проблема психотравми у розгортанні життєвих сценаріїв та професійної допомоги вимушеним переселенцям	11
<i>Барановська Олена.</i> Основні напрямки розвитку обдарованої особистості (технологічний аспект).....	16
<i>Василевська Олена.</i> Емоційні передумови психосоматичних розладів.....	20
<i>Габинская Алла.</i> Готовность педагога в работе с одаренными учащимися.....	23
<i>Гаврилюк Світлана.</i> Виховання лідерських якостей у дітей дошкільного віку.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Розвиток обдарованої дитини в умовах сьогодення.....	29
<i>Журавко Тетяна.</i> Арт-терапія як креативний метод психолого-педагогічного навчання розвитку та супроводу обдарованої особистості.....	33
<i>Зозуля Ірина.</i> Креативний розвиток музично обдарованих дітей дошкільного віку.....	37
<i>Ищенко Людмила.</i> Педагогічні умови формування творчо обдарованої особистості дитини.....	41
<i>Карнаух Леся.</i> Специфіка проблеми виховання обдарованої дитини дошкільного віку.....	45
<i>Кравчук Неля.</i> Психологічні проблеми розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей.....	47
<i>Лях Тетяна (Лях Татьяна).</i> Использование музыкотерапии в дополнительном образовании взрослых.....	50
<i>Мацейків Тетяна.</i> Формування національних цінностей учнів ліцею на уроках історії української культури.....	54
<i>Мельникова Ольга.</i> Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей дошкільного віку.....	56
<i>Мороз Ірина.</i> Модель дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	58
<i>Мороз Петро.</i> Структура дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	61
<i>Панкова Алеся.</i> Проблема готовності майбутніх вихователів до	

роботи в інклюзивному середовищі.....	64
Піддячий Микола. Модернізація освітнього середовища: здоровий спосіб життя старшокласників.....	67
Підлипняк Ірина. Інтелектуальні здібності у структурі обдарованості особистості.....	70
Ремех Тетяна (Remekh Tetiana). Enhancing pupils' civic competence by means of interactive learning.....	75
Рябошанка Ольга. Роль театрального мистецтва у розвитку творчих здібностей дошкільників.....	77
Скрипник Неля. Співпраця закладів дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку музичних здібностей дошкільників.....	80
Тарантей Віктор (Тарантей Виктор). Система организационного и психолого-педагогического сопровождения одаренных детей и молодежи в Республике Беларусь.....	82
Трофаїла Наталія. Психологія обдарованої дитини.....	83
Чамлай Інна. Діагностика та особливості розвитку естетичної обдарованості у дітей дошкільного віку.....	87
Шелестова Людмила. Оптимізація розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів.....	93
Шемуда Марина. Особливості навчально-дослідницької діяльності обдарованих старшокласників.....	97

дітей з раннього віку, збагачення оточуючого середовища різноманітними новими для дитини предметами, створення умов для наслідування творчої поведінки, сприяння розвитку спостережливості, вмінню бачити характерні особливості предмета, запам'ятовувати їх і відтворювати у процесі діяльності.

Список використаних джерел

1. Белова Е. С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать: Пособие для воспитателей и родителей. Москва: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 1998. 144 с.
2. Біла І. М. Досвід становлення талантів у японській державі: Серія «ПРОСвіт». Київ: Інститут обдарованої дитини, 2011. 36 с.
3. Выготский Л. С. Психология развития ребенка. Москва: Изд-во Смысл, Изд-во Эксмо, 2004. 512 с.
4. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. 3-е изд. Санкт-Петербург: «Питер», 2008. 368 с.
5. Николаева Е. И. Психология детского творчества [2-е изд.]. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 240 с.
6. Судзуки С. Возвращенные с любовью: Классический подход к воспитанию талантов [пер. с англ.] Минск: ООО «Попурри», 2005. 192 с.
7. Суровцева С. С. Исследование сенсомоторных реакций и слуховой памяти как предпосылок развития креативности и музыкальных способностей у детей старшего дошкольного возраста. *Герценовские чтения*. Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ, 2003. С. 301–305.
8. Хамори Й. Долгий путь к мозгу человека [Книга]. Москва: Мир, 1985. 152 с.
9. Художественное творчество в детском саду / под ред. Н. А. Ветлугиной. Москва: Просвещение, 1974. 170 с.

Іщенко Людмила

д. пед. н., професор, завідувач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Особливості вияву творчості на різних вікових етапах розвитку особистості, а саме загальнотеоретичні положення про роль творчої діяльності в розвитку особистості, описано в наукових працях І. Беха, Д. Богоявленської, А. Богуш, Н. Гавриш, В. Кудрявцева, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Ямницького. Закономірності розвитку особистості та індивідуальності в

дошкільному віці з'ясовано в студіях О. Асмолова, А. Богуш, О. Кононко, В. Кузьменко, Д. Ельконіна.

Концепції творчої обдарованості проаналізовано в роботах Є. Кульчицької, А. Матюшкіна, В. Моляко, принципи єдності свідомості та діяльності – Г. Костюка, О. Леонтьєва; розвиток здібностей у структурі творчої особистості – М. Лейтес, І. Смолярчук, Б. Теплова, С. Рубінштейна. Вагомий внесок у дослідження проблеми творчості зробили такі зарубіжні психологи, як Д. Гілфорд, М. Джеймс, Д. Діксон, Е. Еріксон, А. Крафт, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Торренс, Д. Флешер, Е. Фромм та ін.

Базовий компонент дошкільної освіти [1] передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання й навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних особливостей, культурних потреб, націлює науковців і практиків на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності, неповторного життєвого шляху дитини, на розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність.

В умовах запровадження особистісно-орієнтованої моделі, час повернутися обличчям до природної здібності дитини творити, підтримати її, створивши для її прояву сприятливі умови. Розвиток сучасної дитини як неповторної унікальної індивідуальності передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Закладений у дошкільному віці потенціал до формування творчої обдарованості дитини, зумовлює створення умов для її природного функціонування, забезпечення відповідної підготовки вихователів дошкільного навчального закладу.

Для повноцінного розвитку творчої обдарованості дитини необхідні певні умови.

Основним у навчанні творчості американський психолог Дж. Сміт вважає створення умов, що сприяють творчому розвитку. Він виділяє 4 групи таких умов [3]:

1 група. *Фізичні умови*, тобто наявність матеріалів для творчості і можливість у будь-яку хвилину діяти з ними.

2 група. *Соціально-емоційні умови*, тобто створення дорослими у дитини почуття зовнішньої безпеки, коли він знає, що його творчі прояви не отримають негативної оцінки дорослих.

3 група. *Психологічні умови*, сутність яких полягає в тому, що у дитини формується почуття внутрішньої безпеки, розкнутості і свободи за рахунок підтримки дорослими її творчих починань.

4 група. Інтелектуальні умови, які створюються шляхом вирішення творчих завдань.

Роль дорослого, по Дж. Сміту, полягає в тому, що він повинен створити для дитини всі групи умов. Він висунув гіпотезу про те, що середовище, сприятливе для розвитку креативності, покликане підкріплювати креативну поведінку дітей, представляти зразки творчої поведінки для наслідування [3].

Узагальнюючи умови, необхідні для розвитку творчої обдарованої особистості, дослідники виділили наступні:

- створення атмосфери емоційного благополуччя за рахунок наповнення життя дітей цікавим змістом;

- постійне включення ігрових прийомів, ситуацій;

- варіативність у всіх сферах життєдіяльності (форми, засоби і методи навчання, матеріали та інше);

- виключення формалізму, сухості, зайвого дидактизму;

- повага до творчості дитини (як до процесу, так і до результату);

- довіра до дитини, виключення зайвої опіки;

- визнання своєрідності, унікальності періоду дошкільного дитинства, його особливої ролі у становленні особистості;

- увага, турбота, повага, любов до дитини є тією основою, на якій зростає її впевненість щодо своїх можливостей, інтерес до різних сфер навколишнього життя, здатність дивуватися, захоплюватися, пробувати, досліджувати, фантазувати, вигадувати, запитувати, шукати;

- особистісно-орієнтована модель взаємодії педагога та дітей;

- забезпечення умов і можливостей для приємного, змістовного спілкування у сім'ї і в дошкільному закладі; для занять, особливо індивідуальних;

- відповідне поєднання навчання і творчих пошуків самої дитини – необхідна умова, за якої розвиваються інтерес до занять,

пізнавальні, естетичні й етичні якості сприймання, гнучкість і нешаблонність мислення, вміння і здібності;

– зацікавлене ставлення до дитячої творчості, сприймання дитячої творчості як цінності;

– створення сприятливих умов для повноцінного життя, поглибленого оволодіння старшими дошкільниками улюбленою справою, що сприяє розвитку відповідних інтересів, нахилів, здібностей. У студіях, секціях, гуртках, спеціальних школах 5-6-річні діти оволодівають спеціальними вміннями та навичками, розвивають свої здібності.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Кульчицкая Е. И. Сирень одаренности в саду творчества. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 316 с.
3. Smith G. Can preschool be creative? A perceptogenetic study of 4–6 years old II. *Archiv fur Psychologie*. 1983. V. 135, № 1.